

שמעתא עמיקתא

גליון תפ"ח | פרשת עקב | תשפ"א | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לימי בין הזמנים

חלק שני

טבילת כלים

כלים חד פעמיים (כגון מנגל)

כלי חד פעמי פטור מטבילה, אפי' אם דוחקין עצמן ומשתמשין בו ב' או ג' פעמים. [אג"מ (יו"ד ח"ג סי' כג) מנח"י (ח"ה סי' לב)]. וי"א שיש להטבילם ללא ברכה. [הגר"ש זצ"ל (קונטרס הלכות טב"י - ישראלון אות לה)]. ונוהגים להקל. [תשובות והנהגות (ח"ד סי' קצב). ועי' באו נדברו (ח"ז סי' עא)].

השתמשות חד פעמית בכלי לא טבול

אסור להשתמש בכלי העומד לסעודה ללא טבילה. ואפילו באופן חד פעמי. ואף כשאין בידו להטבילו כלל (וכגון שאין בור הטבילה פתוח). ועי' בסמוך לענין השתמשות בכלי סעודה במלון. ואף לדעת הגר"ש זצ"ל המיקל שם, מ"מ בכלי השייך לבעלו לא מקילינן, כמ"ש הגר"ש זצ"ל גופא בספר טבילת כלים (פ"ד הגה ד). ועי' בזה בשמעתא עמיקתא בגליון קפ"ו. ומ"מ באופן שאין לו מקום היכן להטביל הכלי, יש עצה לפטרו מטבילה, והיינו על ידי נתינתו במתנה לגוי ולחזור ולקבלו בהשאלה. ומ"מ אין לסמוך על זה אלא עד שיזדמן לו מקווה לטובלו (דאז יקננו בחזרה מהגוי ויטבולו כד"ן). [שו"ע (ס"ט סי' קב) וט"ו (ס"ק ח)].

כלים לא טבולים במלון או צימר של ישראל

כלי סעודה השייכים למלון או צימר וכדומה שבעליהן יהודים, חייבים טבילה, ועל כן אסורים בשימוש כל זמן שלא הטבילום. וי"א שמותר למתארחים להשתמש בהם ללא טבילה. [מנח"ש (ח"ב סי' סו אות יד)]. ואין להקל אלא בשעת הדחק. [תשובות והנהגות (ח"ה סי' רנט). ועי' בדרכ"י (ס"ק ע' וס"ק פח) ובמנח"י (ח"ה סי' מד) ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליונות ק"ג וקמ"ז].

כלים של חשוד על טבילת כלים

כלי סעודה השייכים למי שחשוד על טבילת כלים. אם ידוע לו בודאי שלא טבל אותם, הדין כנ"ל לענין כלי מלון. ואם ספק הוא ואין בידו לברר (וכגון מחמת חשש שיפגע בבעל הבית וכדו'), רשאי להשתמש בהם. [שם].

קופסאות שימורים

קופסאות שימורים שייצרו עכו"ם, יש אומרים שמיד אחר פתיחתם צריך להוציא מתוכם את תכולתם. [הזו"מ (טבילת כלים פ"ד סוף הגה כ). וכן נקט בתשובות והנהגות (ח"ה סי' תמו-תמו) בכלי מתכות. ועי' באורחות שבת (ח"ה סי' פ"ב סוף הגה ו) דע"כ החזו"מ סמך על דברי המהר"ל (ק"י"א אות קלו ד"ה דע ע"ד) עד שעת הפתיחה. וי"א שפטורות מטבילה משום שנעשו ארויים לשימוש רק עי"י ישראל. [הגר"ש זצ"ל (שש"כ ח"ג פ"ט סוף הגה ו), אור לציון (לוח"ח ח"ה סי' כח) והצ"ח (ח"ח סי' כז). והמנהג להקל. [הגר"מ זצ"ל (חוט שני שם ע"מ רכ אות ו ע"מ ר"ט וח"ה ע"מ ע"מ ש"א אות ג)].

צנצנות קפה

צנצנות קפה וכדו', מעיקר הדין אינן חייבות טבילה עד שתגמר תכולתן. [המהר"ל דיסקין (ק"י"א אות קלו ד"ה דע ע"ד) משום דבקונה כלי עם משקה א"צ לשפוך המשקה ולהטבילו, דשב ואל תעשה הוי ולא נקרא שימוש. וכן הוא לדעת האג"מ (יו"ד ח"ב סי' מ). וכן פסק האור לציון (ח"ה סי' כד)]. ויש מחייבים. [הזו"מ (שם)]. והמנהג להקל. [הגר"מ זצ"ל (חוט שני שם ע"מ רכ אות ו ע"מ ר"ט וח"ה ע"מ ע"מ ש"א אות ג)].

להחזיר העדרף (למקוילים לעיל)

אם הוציא את המאכל מהקופסת שימורים או הצנצנות ולא השתמש בכל מה שהוציא, מותר להחזיר את הנשאר לקופסה אף על פי שלא טבל אותה. [שש"כ (פ"ט הגה מד בחדש) בשם הגר"ש זצ"ל, ועי' בנתיבות והנהגות (ח"ה סי' תמו) שכתב שבאופן זה יש לחייב טבילה].

לייחדה לשימוש רב פעמי (למקוילים לעיל)

כשאחר השימוש מיחדים אותה לשימוש רב פעמי, י"א שחייבת טבילה. [הגר"מ זצ"ל (שם ע"מ ר"ט אות ו) והאז נדברו (ח"ז סי' עא)]. ויש פוטרים. [אג"מ (יו"ד ח"ב סי' מ וס"י קלו). ובסברתו שם נקט ע"מ מהר"ל דיסקין (הובא בתשובות והנהגות ח"ה סי' תמו-תמו). וכן יוצא מהחלפת יעקב (יו"ד סי' מב) ושאר הפוסקים שפטרו קופסאות שימורים משום שנעשו ארויים לשימוש ע"י ישראל. וכן פסק האור לציון (שם). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

כלים השמללים

כלים שמללים העשויים מחומר המחייב טבילה, אע"פ שע"י הטבלתם במים יש חשש שיתקלקלו, חייבים טבילה. וכדי למנוע לקולקל הכלי יש לפטרו מטבילה ע"י פירוק חוטי החשמל שבתוך הכלי. [מנח"ש (דפוס י"ח ח"ב סי' ט) וקובץ תשובות (ח"ה סי' ג)]. ובאופן שהדבר אינו אפשרי יש עוד עצה לפטרו מטבילה, ע"י נתינתו במתנה לגוי ולחזור ולקבלו בהשאלה. [דרכ"י (ס"ק ק"ב) בשם שלחן גבוה (סי' תנא וסי' קכ ס"ק יא), א"ב ש"ח (מטות שנה ב' אותיות ויא) ומנח"י (ח"ה סי' קכ אות ב). ואף המ"ב (סי' שכג ס"ק לה) אפשר דיודה בני"ד. ועי' בשמעתא עמיקתא גליונות ק' וקכ"ח].

חציצה באחידות הכלי בשעת טבילתו

הטובל כלי רשאי להחזיקו בידו באופן רפוי (ולא חיישינן שמא יחזיקו בכח ויבוא לידי חציצה). [שו"ע (סי' קצח סעי' כח), הטי"ו (ס"ק כז) והשי"ך (ס"ק לה)]. ומ"מ במקום שאפשר יתנו מיד ליד בתוך המים, ואם אי אפשר בכך יש להרטיב הידים במי המקוה. ומ"מ עדיף להכניסו ברשת מחוררת. [לחוש לדעת הג"ח (אות כז) והלבו"ש (חושני דינים אות קצו), הביאו בפתי"ש (שם ס"ק ד) שמחמירים בזה. ועי' בכל זה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ח].

בשרות המזון

אכילת מאכל בשר במסעדה שיש לה הכשר מפוקפק

מעיקר הדין מותר לאכול מאכל כשר או לשתות משקה כשר, במסעדה לא כשרה, או שהכשרה מפוקפק. אולם במקום שחשש שהרואים יבואו על ידו לזידוי מכושל, עליו להימנע מזה משום מראית העין, והכל לפי המקום והזמן. [הגר"מ זצ"ל (ספר אמת ליעקב סי' תכה) ובשמעתא עמיקתא גליונות ד' וקמ"ט].

כוס שתייה שנפל בה זבוב

כוס קפה שנפל בה זבוב, יש להסיר הזבוב והשאר מותר אפי' אין רוב לבטל פליטת הזבוב. ובכלי ראשון ואין ששים המחמיר תבא עליו ברכה. [ע"י בשו"ע וברמ"מ (סי' קז סעי' ב) ועי' במ"מ (סי' ק"ש סי' ש) שבדבריהם נוהג העולם. ואף השי"ך (סי' ק"ז ס"ק ז) המחמיר היינו בכלי או אהרי כשי"ח (סי' ק"ק כח) כזבוב דכלי שני בולע ומפליט. ועי' בהמחמיר כהשי"ך בע"ב. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ק"ו].

ענייני יורה דעה

הכשרת המטבח בצימרים

שיש

המתארח בצימר וכדו' ורוצנו להשתמש בשיש להנחת מאכלים "קרים", אם יש חשש שהשיש נאסר צריך להכשירו כדלהלן:

אם עתיד להשתמש בו באופן ארעי, כגון שמתארח רק יום א', די בניקוי יסודי לפני השימוש. ואם עתיד להשתמש בו באופן קבוע, כגון שמתארח שם כמה ימים, יש לכסותו או להכשירו (כמבואר בסמוך). [ע"י המקורות בדין שלחנות. ומש"כ שיש לכסות הוא ע"פ הרמ"א (סי' קכא סעי' ה) שחשש לשמא יצט"ל באורן. אלא שבאמת בני"ד שיש היתר דרוב תשמישו ועוד צדדים ק"ל רה"ט].

ואם רוצה להשתמש בו להנחת מאכלים "חמים", צריך להכשירו כדלהלן:

לבני אשכנז: ניתן להכשירו ע"י המתנה מעת לעת משימוש בחמים האחרון וניקוי (ואם אינו יודע מתי היה שימוש אחרון א"צ להמתין דסתם כלים אינן בן יומן), ויש לערות עליו רותחים מכלי ראשון (עדיף מקומקום חשמלי). אלא שיש סוגי שיש שעלולים להתקלקל ע"י עירוי מים רותחים (כגון שיש מאבן חברון או קיסר) ועל כן באופן זה יסמוך על הכיסוי בלבד. [ע"י בשו"ע (סי' תנא סעי' כ) ובמ"ב (שם). ועי' עוד ברמ"א (סעי' ו), במ"ב (ס"ק יט), באשרי האיש (יו"ד פ"ה אות לה) בשם הגר"ש זצ"ל ובאור לציון (ח"ג פ"י אות יא). ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליונות צ"ה רה"ט].

לבני ספרד: ניתן להכשירו ע"י המתנה מעת לעת משימוש האחרון וניקוי יסודי (ואם אינו יודע מתי היה שימוש אחרון א"צ להמתין דסתם כלים אבנ"י) או יכסנו. [ע"י במקורות דלעיל].

כ"ד

לבני אשכנז: אם דעתו להשתמש בו בצונן די לו בניקוי בלבד. ואם דעתו להשתמש בו בחמים (יד סולדת בהם), לאחר המתנת מעת לעת משימוש האחרון בחמים יש להכשירו ע"י עירוי מכלי ראשון. ואם הוא עשוי מחומר שלא מועיל לו הכשר (כגון חרסינה), ישפוך עליו מים רותחים מכלי ראשון שלש פעמים. [ע"י שו"ע (שם סעי' כח), מ"ב (ס"ק מה וס"ק קנה), כה"ח (אות קב) ובאור לציון (ח"ג פ"י אות יא) ודעת האג"מ (יו"ד ח"ה סי' מב מד"ה ולכן) שכ"ו א"צ הכשר, ואכמ"ל. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון צ"ה].

תנור

תנור כשר שרוצה להכשירו מבשר לחלב או איפכא, יש להכשירו על ידי ניקוי וליבון קל, והיינו על ידי הדלקתו על חום גבוה לחצי שעה (ואם יש אפשרות לעשות כן על ידי הגריף עדיף כי גופו אינו נסתן). [הגר"ש זצ"ל (אשרי האיש יו"ד פ"ה אות כח)]. ואף באופן שהתנור נטרף מחמת איסור, שיש מקום להקל על ידי בליבון קל, כיון שאינו נאסר אלא ע"י זיעה. [קש"י (פ"פ"ר ב"ח קונטרס הביאורים סי' ה)]. ומ"מ על הרשת ותבניות התנור לא יניח מאכלים אלא ע"י הפסק כלי. ויש מורים להחמיר בכה"ג, להצריך ליבון חמור. [דעת האג"מ (ספר העלאת כלים ע"מ תמה) דב-375 דרגות צלזיוס סגי לה]. ואם א"א להכשירו באופן זה, יעטוף המאכל והכלי (או התנור), ועדיף לעשות כן ע"י ב' כיסויים. [ע"י במקורות להלן בשימוש במקרוגל].

כיריים (גו, קרמיות ואינדוקציה)

כיריים אפילו במקום שיש חשש שהשתמשו בהם בדברים אסורים, אין צריכות הכשר, (וכל שכן המבערים שאין צריכין הכשר), ודי להם בניקוי יסודי אם לא מניחים עליהם אוכל באופן ישיר אלא על ידי הפסק כלי. [כמבואר במ"ב (סי' תנא ס"ק לד) ובאג"מ (יו"ד ח"ה סי' נט). וכן פסק באור לציון (ח"ג פ"י אות ג)]. וכן הדין בכיריים חשמליות (קרמיות או אינדוקציה) ויקפיד שהמשטח יהיה נקי בכל שימוש. [ועי' מש"כ בזה ב"ס"ד בזה בגליונות ש"מ ושמ"ד בזה, ואע"פ שהתם בחמורנו שאני הכא דאכסטיא הוא וע"כ יש להקל טפי כי אינו אלא שימוש ארעי. ועי' עוד בדרכ"י (סי' צב ס"ק קפ), תשובות והנהגות (ח"ב סי' שפז) ובאורחות רבינו (ח"ג ע"מ נח אות לה). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קל"ג באורד].

שימוש במקרוגל

המתארח במלון וכדו', רשאי להשתמש במקרוגל שנאסר, או שהוא בשרי ורוצה להשתמש לחלבי (או להיפך), אחר ניקוי יסודי ועטיפת המאכל והכלי ע"י ב' כיסויים. [ע"י בשו"ע (סי' קח סעי' א) וברמ"א (סי' צב סעי' ח) שאם המאכל מכוסה אין חשש משום ריחא או זיעה. וא"כ בני"ד אם מנקה את המקרוגל ומכסה את המאכל אין חשש. וכן הורה בעל האור לציון (דרשת וחקרת ח"ב יו"ד סי' ד אות ב) שמותר להשתמש במקרוגל בכה"ג. אולם באופן קבוע אין לנהוג כן, ע"י בחליכ"ש (פסח פ"ו הגה 44), באשרי האיש (פ"ה סוף אות ג) ובמבית לוי (ח"ו ע"מ כה וח"ג ע"מ כב אות ט). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ב].

מנגל שצלו בשר מהכשר מפוקפק

רשת מנגל שנטרפה צריכה ליבון חמור. [שו"ע (סי' תנא סעי' ד)]. ועל כן יש לחממה ב-372 דרגות צלזיוס. [אג"מ (שם)]. ואם היא עלולה להתקלקל ע"י כך אין לה תקנה. [שו"ע (סי' תנא סעי' ו)].

מיהו אם אינו יודע בבירור אם צלו בה בשר כשר כדבעי, והיא עלולה להתקלקל ע"י ליבון חמור (ואין באפשרותו להשיג רשת חדשה המתאימה למנגל), ינקנה ניקוי יסודי וילבנה בחום הכי גבוה. [וצאת דעת הפוסקים הסותרים דאמרינן כבולעו כן פולטו בליבון]. ויניח כלי ארשת להפסיק בין האוכל לרשת. [נדבכה"ג הוי מכלי דלא בולע ללא ארט. ומקצת רובם העלול להכנס ביניהם הרי הוא נטרף ואינו חשיב רוטב, ואכמ"ל. ואף דדעת הרמ"א (סי' צב) החמיר מכלי כלי אינו אלא חומרא בעלמא ובכה"ג שאינו אלא חשש וגם כבר הכשיר ע"י ליבון יש מקום להקל. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

שלחן במקום ציבורי

הרוצה להשתמש בשלחן במקום ציבורי שלא מקפידים שם על כשרות, כגון בגנים או במטוס וכדו', עליו לכסותו ע"י מפה. ומ"מ אם אין לו מפה רשאי להניח עליהם דבר קר אפילו הוא לח, אחר שינקוהו השלחן היטב. אבל אין להניח עליהם דברים חמים. [ע"י ברמ"א (סי' ע"ב א), בט"ו (שם) בנקה"כ (שם), בש"ך (ס"ק ג), בתורת סאת (ככלי יז סוף ד"ן ד) ובפמ"ג (מ"ז ס"ק ב). והארכנו בזה ב"ס"ד בשמעתא עמיקתא קצ"ג].

בשר שנתעלם מן העין

בשר שאין בו סימן כל שהוא, או אינו מכירו בטביעות עין, אם נתעלם מן העין, כלומר אם שעה אחת לא ראהו, אפילו היה מונח על שלחנו אסור, דשמא עורבים או שרצים החליפוהו בבנלה. אפילו בעיר שרוב הבשר שבה כשר. [שו"ע סי' סג סעי' א]. ואם מוצאו באותו מקום שהשאירו לבני אשכנז הבשר מותר. [רמ"א יו"ד סי' סג סעי' ב]. ואם הוא מקום שאין השרצים מגיעים לשם אין חשש בכל אופן. [שו"ע שם סעי' ב].

אכסנון אובל במקרר ציבורי

הנמצא במקום צבורי ומאכסן אוכל במקרר ששייך לרבים וכדומה ואין בו סימן. אם מוצאו באותו מקום שהשאירו שם אין לחוש משום בשר שנתעלם מהעין, ואפילו לא מצאו באותו מקום מ"מ ניתן לתלות שאחרים הזיזוהו למקום אחר. [פמ"ג יו"ד סי' סג מ"ז ס"ק א]. ואפילו לפי השו"ע (שם) החולק על הרמ"א וסי"ל דאף אם מצאו באותו מקום אסור, י"ל דשרי כיון שנמצא בתוך מקרר דאין לשרצים גישה לשם, וכמו שמצינו לענין תולה הבשר על מסמר דשרי כמ"ש השו"ע שם.

בשר כשר ביד עכו"ם או חשוד

אכמת בשר ביד עכו"ם או חשוד

השולח או מפקיד דבר שיש בו משום חשש איסור תורה בהחלפתו, כגון בשר שיש לחוש שהעכו"ם או חשוד על האיסורים יחלפנו בבשר נבלה, אסור לשלחו על ידם אלא אם כן הוא בחותם בתוך חותם. ואם שולח דבר שיש משום חשש איסור דרבנן די בחותם אחד. [שו"ע ורמ"א רס"י ק"ח]. ועי"ש בשו"ע שהשולח יין בחותם א' היין נאסר. ועי' בסימן ק"ל סעי' ב' בשו"ע והרמ"א.**בדיעבד**

בדיעבד אם שלח עי"י עכו"ם רק עי"י חותם א', אפי' במקום שרוב טבחים עכו"ם, לבני אשכנז הבשר מותר. [הרמ"א שם סעי' א]. אבל לבני ספרד הבשר אסור (ואם רוב טבחי ישראל, עי' בסמוך). [שו"ע שם]. ואם שלח עי"י ישראל חשוד אפי' לבני אשכנז אסור. [רמ"א שם]. וביאר ב"ט [סי' ב] שחשוד פירושו במניד דרבים נהגרים בו כמבואר בשו"ע סיי"י קי"ט. וכו"כ בשי"ד [סי"ק טז].

במקום שרוב הבשר כשר

במקום שרוב הבשר כשר באותה עיר, בדיעבד די בחותם א' (אף לדעת המחמירים לעיל). [חדרי דעה רס"י ק"ח], קהל יהודה (שם), מנחת יעקב (כלל לב סי"ק נב], ישועות יעקב [סי"ק ב]. ועי' בפרישה [סי"ק יא].

ישראל יוצא וינכנס

אם בעל הבשר נכנס ויוצא במקום שהבשר שם, ואפי' רק עלול לעבור דרך שם כל רגע לא חוששים שהחליפוהו כיון שהעכו"ם או החשוד מרתתי, ועי"כ אין הבשר נאסר. [שו"ע סעי' ז].

במקום שיש מצלמות

במקום שיש מצלמות והמחליף נתפס כגנב אין חשש. [עיין בנתיב החלב [תנובה גליון ג שנת אדר תשי"ג].

היכן שהבשר הונמצא הוא מאותה איכות

לא חוששים לאיחלופי אלא כשהוא לא ישל לחוש שהחליפו ונהנה בחליפין, ועל כן אם רואה שהבשר וכדומה הוא מאותה איכות שקנה אין חשש. [שו"ע סי' ק"ח סעי' ז] ורמ"א [סעי' ב]. אולם כל זה כשאין רווח כלל, אבל ברויח מועט חיי, כמ"ש הפרי"ח [סי' ק"ח סי"ק לו]. וכן פסק הבית מאיר [שם], אלא דאם יש טורח לא טורח בשביל ריוח מועט כמבואר שם.

יש לו טביעות עין

אם יש לו טביעות עין על המאכל, בכל אופן מותר לכתחלה. [הגר"ש י"א צ"ל [אבני ישפה ח"יב סי' טו]].

הכשרת בשר

כבר

- חיתוכו**: לפני הכשרת הכבד (אם הוא שלם) יש לחתכו שתי וערב או חותך בו כמה חתיכים ומניח חיתוכו למטה, וצולחו. [שו"ע יו"ד סי' עג סעי' א] ורמ"א [שם]. ובכבד עוף יש אומרים שדי בהסרת המרה ועל ידי זה נחתך כבד ממילא חתיכת בשר מן הכבד. וכן הלכה לבני אשכנז. [רמ"א סי' עג סעי' א]. אלא שבזמן הזה בהסרת המרה לא נתלש שלחן של הכבד ועל כן אפילו הסירו ממנו המרה יש לנקבו. [הגר"ש י"א צ"ל [נלאט מד' כ"יה היתשע"א עמ' וכו]].
- הדחה ומליחה לפני הצלייה**: אחר חיתוכו לבני אשכנז יש להדיחו במים. [רמ"א סי' עו סעי' ב]. ולאחר מכן יש להמתין קצת שיתייבשו המים. [דרכ"ת שם] עי' ס"ק יז וסי' עו סי"ק א]. ואח"כ יש לפזר מעט מלח על הכבד סמוך להתחלת הצליה. [רמ"א שם], סי' עג סעי' ה] וסי' סט סעי' ב [יח]. לבני ספרד א"צ להדיחו א"י"כ בצונם לבשלו לאחר מכן. [שי"ך [סי"ק א] ופרי"ח [סי"ק א] בדעת השו"ע]. וכמו כן א"צ מליחה לפני כן. [עי' בשו"ע שם סי' עו סעי' ב] שלא הביא דין זה. ובבן איש חי [שנה ב' פ' אחרי אות ט] שאם ירצה למלוח הכבד קודם צליה יזהר למלחו אחר שתחבו בשפוד ויצלנו תכף, וכן נהגין].
- צינתי**: יש לצלותו באש (אפילו אלקטרי) עד שיהיה ראוי לאכילה מחמת הצליה. [רמ"א סי' עו סעי' ז] ושבט הלוי [ח"ו סי' קז]. ודי אפי' אם נצלה חצני צלייתו (באופן שראוי לאכילה). [עני שי"ך [סי' עג סי"ק ב] וכה"א [כלל לא אות ו]. ועי' עוד בט"ו [סי' סט סי"ק ד] ובחמדי דניאל [סעי' ג]. ובבן איש חי [שם] ש"מ"מ הנכון הוא שפצלוח צליה גמורה]. ואם נצלה מבחוץ ובפנים נראה עוד חי מותר לאכלו אולם אסור לבשלו. [מהרש"ם [דעת תורה סעי' עג סעי' ב] ד"יה ואם נצלה]. ואם נצלה עד שנתיבש מבחוץ (אעי"פ שלא השחירו פניו) מותר אף בבישול. [שבט הלוי [ח"יי ססי ק"ח]].
- הדחה לאחר צלייה**: לבני אשכנז יש להדיח הכבד שלש פעמים (ואחר ההדחה רשאי להחזירו ולחממו על האש). [רמ"א סי' עג סעי' ה] ושי"ך [סי' עו סי"ק טו]. אולם לבני ספרד אין צריך להדיחו כלל. [בן איש חי [פ' קדושים ראות ח] וכה"ח [סי' עו אות כט]].

הכשרת בשר שלא נמלח על פלטה חשמלית

מותר להכשיר בשר שלא נמלח עי"י צלייה על גבי פלטה חשמלית. ולכתחלה תהיה (הפלטה) מונחת בשיפוע. (חשב האפוד [ח"א סי' קג]. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ו).

הכשרת השיפוד והרשת שצלו בו בשר ללא מליחה

לבני אשכנז יש להכשיר השיפוד שצלו עליו הבשר שלא נמלח עי"י ליבון קל. [רמ"א יו"ד סי' עו סעי' ד] ופמ"ג [שי"ד סי"ק כג מ"ז מ"ז ס"ק ז]. ולענין הרשת (או הפלטה) שצלו עליו הבשר י"א שגם היא צריכה ליבון קל. [דרכ"ת סי' עג סי"ק לח] בשם ספר ברית מלח]. ויש מקילין בזה. [חלקת יעקב [ח"יב סי' קלא]. ומנהג עדות המזרח להתיר בכל אופן. [שו"ע יו"ד סי' עו סעי' ד].

הכשרת בשר במיקרוגל

אין חימום המיקרוגל נחשב לצליה, ועל כן אסור לצלות בשר בלא מליחה במיקרוגל שהקרינה מבשלת את הדם בתוכו ואינו יוצא. [הגר"ש י"א צ"ל [ששי"כ פמ"ב אות כג ובהנה שם]. והגר"ש ואגור צ"ל [מבית לוי ח"י עמ' כב אות ז]. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון קי"א].

מזוזה

דירה שכורה

השוכר בית בארץ ישראל חייב לקבוע מזוזה לאלתר. [שו"ע יו"ד סי' רפ סעי' כב]. אולם השוכר בית בחו"ל, פטור מזוזה עד ל' יום. [שו"ע שם].

מזלן

הדר במלון באר"י פטור מזוזה עד ל' יום. [שו"ע שם]. אולם הדר במלון בחו"ל פטור ממזוזה, ולאחר ל' יום יש מחייבים. [ערוה"ש [אות מח]]. ויש פוטרם. [מזוזות בית [להגרי"ק סי' רפ סי"ק עד]]. ועי"כ אם בידו להחמיר יקבע מזוזה בלא ברכה. ולאחר שהיתיו שם יטלנה. [כ"י עולמים לבא אחריו עכו"ם ותגיע המזוזה לידי בויון, עי' שו"ע סי' רצ"א סעי' ב] ובחלקת יעקב [יו"ד סי' קס אות ז]]. **צימרים**

צימרים פטורים ממזוזה ל' יום (ובחו"ל י"א דפטורים לגמרי עי' לעיל). ואפי' בבית העומד ללינה קבועה ובאים ללון בו לכמה ימים הדין כן, כיון שאין להם קנין בגוף הבית. אבל אם שוכרים את הבית שיש קנין בגוף הבית חייבין במזוזה. [שבט הלוי [ח"יי סי' קפ], חובת הדר [פ"ג סי"ק יח] והגר"י ק"ל [ארחות רבנו ח"י עמ' קעא אות כג]]. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ג].

יציאה מאר"י לחו"ל

הדר בארץ ישראל אסור לו לצאת מהארץ לחו"ל. [שו"ע סי' תקלא סעי' ד]. ואיסור זה הינו מדרבנן. [כן מבואר במ"א [סי"ק ז] שהרי למד גדרי האיסור מהרמ"א בססי רמ"ח, אעי"פ שהתם דין דרבנן הוא למ"ש הט"ו [שם סי"ק ה] והפמ"ג [מ"ז שם ואי"א סי' ו]]. וכן נקט האג"מ [ה"א ע"י ח"א ססי קב].

לצורך מצוה בעלמא

מותר לצאת לחו"ל לצורך מצוה גמורה אף בקביעות. [עי' ע"ז [ג]]. שמבואר שמותר לצאת לחו"ל לצורך מצוה. ועי' בתוס' [ד"ה ללמוד] דדוקא בהנך מצוות שהן חשובות ללמוד תורה, לישא אשה, אבל לשאר מצות לא. וכן הוא בתשב"ץ [ח"י ג מי רפח ס"ד התשובה] וכת' שלצורך כבוד או"א נמי שרי. אבל בשאלתות [אמור סי' קג] שה"ה לשאר מצוות שהם חשובות שרי. ועי' בבית שלמה [יו"ד ססי צד] שכתב שאם אי"א לקיים מצוה אי כל ימיו עי"י שישב באר"י י"ל כהשאלתות. ועי' עוד מש"כ בזה בשמעתא עמיקתא גליון ס"ט].

לקבוי צדיקים או לבקר פני חברו

מותר לצאת יציאה ארעית לצורך מצוה לבקר קברי צדיקים. [ברכ"י יו"ד סי' רכח על סעי' לו]. ואף לבקר חבריו או לצורך לחזק מזגו, לצורך בריאותו או תלמודו וכדו', כי מצוה יש בדבר. [עני במ"ב [שם סי"ק יד] עי"פ המ"א דכל צורך מצוה כראיית פני חבירו שרי. ועי' בתשובות והנהגות [ח"ה] סי' שצג] שש"מ כ"ו כשיוצא יציאה ארעית. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ס"ט].

לצורך טיול

אסור לצאת לחו"ל לצורך טיול. [שו"ע שם] ומי"ב [סי"ק יד]. ולצורך ראית פלאי הטבע של יוצר בראשית ברוך הוא, יש מקום להקל. [שבט הלוי [ח"ה] סי' קעג ד"ה אחדש"ט].

להרויח

מותר לצאת לחו"ל לצורכי פרנסה אפילו לצורך הרווחה. [שו"ע שם].

ההוצאות זולות יותר בחו"ל

כשהוצאות הטיול הם זולות יותר באופן משמעותי בחו"ל אפשר שניתן להקל. [נדלא גרע ממה שמבואר בשו"ע ובמ"י [שם] שמותר לצאת להרווחה אף כשיש לו נכסים הרבה. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ס"ט].

מדת חסידות

אף במקום שמעיקר הדין מותר לצאת לחו"ל מ"מ יש משום מדת חסידות לא לצאת. [רמב"ם [מלכים פ"ה הי"ט]. אלא די"ל דכוונתו דוקא היכן שיוצא להשתקע בחו"ל (מחמת הרעב דהיציאה שריא) דבה"ג מיירי הרמב"ם, אבל בביצאה ארעית באופן המותר אין בה אפי' משום מדת חסידות. אבל בריטבי"א [מו"ק יד ד"ה לשו"ט] שבכל גוונא יש משום מדת חסידות. ועי' בהליכ"ש [תפלה פכ"ז הגה 16] שהורע בעיני הגרש"א צ"ל מאד מה שפירץ הדבר שנוטעים מאר"י לחו"ל שלא לצורך המצוות המבוארות].

לא תחנם

לשבח מקומות שבחו"ל

אין איסור לשבח מקום השייך לעכו"ם או לשבח מעשיהם, אם אין כוונתו לתת להם חן. [תשובות והנהגות [ח"ד סי' קצג]]. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון מ"א].

להשביר דירה לעכו"ם

נהגו להקל להשכיר לעכו"ם בית דירה אפילו באר"י. [רמ"א יו"ד סי' קנא סעי' ט - ז] ושי"ך [סי"ק יז] לדעת השו"ע שם יש מקום להקל כמ"ש בצמ"א [חכ"י סי' עד]. ומי"מ לענין הלכות שכנים הדבר תלוי במקום ובזמן. והארנב בזה בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון שי"ג].

לשכור דירה מעכו"ם

אסור לשכור בית מעכו"ם אם יש שם עי"ז. [עי' ברמ"א יו"ד סי' קנא סעי' י] שאסר בתורת חומרא. ועי' בב"י [אור גרי"א שם]. ובשעת דחק גדול (כגון שאין לו מקום אחר ללון והעכו"ם לא מסכים להוציאה מהבית) אם לא עושה קנין עי"פ דיניהם או אינו מקבל אחריות יש מקום להקל. [דבכה"י ג לכא משום שכירות קניא, ואכמ"ל]. וישאל שאלת חכם.

לא ילבש

לבישת בגד (כגון נעלי בית ורודות) כמקום מניעת חום או צינה

מותר ללבוש בגד צבעוני (כגון נעלי בית ורודות) במקום דוחק וצער צינה, או מחמת חום (כגון חול חם ואין לו נעלי בית אחרים). [שו"ע יו"ד סי' קנז]. ואם בידו להחמיר תבא עליו ברכה. [כ"י דעת הבניא [שער או"י סי' עד] להחמיר בזה כי הוא דרך מלבוש]. ומכל מקום מותר להשתמש בכלי צבעוני כגון מטריה צבעונית (בצבע ורוד וכדו') כדי לעשות צל וכדו' (ואין בזה חומרא להמנע). [שו"ע שם] ונו"כ. וכן פסק אף הבניא [שם]]. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ע"ז].

אחיזת עיניים

אסור לעשות מופעי אחיזת עיניים, ואיסור זה הוא אף לעכו"ם. ומכל מקום אם ידוע לפני הרואים שאינו עושה אלא תחבולות ולא מעשה כשפים וכדו', כגון שמודיע לצופים שמעשיו אינם אלא מעשי תחבולה, אין איסור. [חזו"א [תשובות והנהגות ח"א סי' תנה]. ודעת הגר"ש י"א [אבני ישפה ח"י ג סעי' עח] שאם הוא יסיבר ג' או ד' תחבולות איך עושים אותם מותר]. ואם לא עשה כן, כמקיל יתכן אף איסור להסתכל במה שהוא עושה, אם בלא הכי יש אחרים שמסתכלים. [כ"י הרי האיסור הוא על הקוסם ולא על הצופים כדמוכח בכה"א [כלל פט אות הובא בפתי"ש סי"ק ז], ומשום לפניע' ליכא דבלא"ה יש אחרים שמסתכלים. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קי"א].

לא תעשון

צילום שמש וכוכבים

אסור לעשות או לצייר צורת לבנה, שמש וכוכבים. [שו"ע יו"ד סי' קנא סעי' ד]. ואסור אף להשהותה ברשותו אפי' לנוי. [שו"ע שם]. ואיסור זה הוא בצורה הניכרת באופן שמי שרואה מזוהה אותה. [יד הקטנה [ח"יב פ"ג ל"ית יח], אג"מ [ח"ה סי' ט אות ו] והגר"ק צ"ל [קובץ צהר ח"י עמ' תקבא]. בין אף היא בולטת בין אם היא שוקעת. [שו"ע שם]. ויש להחמיר אף בצורה שאינה בולטת ואינה שוקעת. [נקה"כ על הט"ו סי"ק יג, אג"מ [שם] והגר"ש י"א צ"ל [אשרי האי ש יו"ד פ"י אות כב]].

אין הצורה שלמה (שקיעת החמה)

אסור לעשות כן אף כשאין צורת הלבנה שלמה. וכן הדין בצורת שמש שאינה שלמה (כגון בשעה ששוקעת). [פנ"י [ר"ה כד]. ד"ה במשנה, וכד: על תוס' ד"ה לא, מ"יח [מצוה לב] כיון שהם נראים לנו בזה האופן. וכן דעת המהרי"ט [ח"יב יו"ד סי' לה] והמקור מים חיים [שם]. וכן פסק המנח"ם [ח"יי סי' עב ד"ה הנה]. ויש מתיירין בשמש. [השבט הלוי [ח"ו סי' קבל אות ז] והגר"ק צ"ל [שם]]. והעיקר להחמיר כדעה הראשונה. [כ"י כן מבואר מרוב הפוסקים הני"ל. וכן דעת הגר"ש י"א צ"ל [שם]]. ולענין צילום עי' בסמוך.

צילום לבנה, שמש

יש מקום להקל לצלם לבנה, שמש וכוכבים עייי מצלמות דיגיטליות המצויות בזמננו.
[עיי בשבט הלוי (שם אות ה) שמגודד צצילום (של זמנו) אינו בכלל עשייה, ונרי שבצילום דיגיטלי יש להקל טפי כי אינו כתב מתקיים, וכן דעת הגרשיי"א זצ"ל (אשרי האישי פ"מ"ב אות ד) לענין שבת. ודעת הגרשו"א זצ"ל (נשמיי"א סי' שמ ס"ק א) שאינו בכלל כתב. וכבר השוו הפוסקים דיני עשייה דכאן לשבת. והארכנו בסי"ד בגליונות ר"פ ורכ"ג].

פיתוח תמונה של צורת שמש וכדו'

אף באופן מותרת לצלם מ"מ יש להחמיר שלא לפתח התמונה.
[כדעת הנקח"כ (שם) דס"ל שאף בעשייה שאינה בולטת ואינה שוקעת יש (איסור). ואם כבר פתחו התמונה מותר להשהותה.]הגרשי"א זצ"ל (שם)]. ואם צילם השקיעה (שאינן השמש בשלמותה) יש מקום להקל לפתח התמונה.
[כי בכה"ג יש לסמוך על המקילים שצורת שמש שאינה שלמה מותרת בעשייה, והיינו כי הדפסה קילא טפי כי אינה בולטת ואינה שוקעת. עיי בט"ז (שם) שמיקל בזה. ועוד די"ל שאינה בכלל עשייה וכענין משי"כ השבט הלוי (שם)].

צורה המופיע על מסך

תמונות המופיעות ברקע מסך מחשב וכדו' ובהם צורות אלו, אעי"פ שהן מופיעות עייי שמדליק המכשיר יש מקום להקל.
[עיי משי"כ בהגהות לעיל. ועוד שאין כאן עשייה ממש אלא ממילא היא מופיעה. וכן שמענו מפוסקי זמננו. ועיי בזה בשמעתא עמיקתא גליון שכ"ג].

צילום אדם

אסור לעשות צורת אדם בולטות וכן להשהותה ברשותו אפילו לנוי.
[שו"ע (שם)].

אין הצורה שלמה

יש מקילים אם אין הצורת האדם שלמה.
[שו"ע (שם סעי ז) הביאו להלכה. וכת' הרמ"א שכן נוהגים]. ויש אוסרים.
[ט"ז (ס"ק ו)]. והמחמיר תבא עליו ברכה.
[שי"ך (ס"ק לב) וחכ"א (כלל פה אות ד)].

גדר של צורה שאינה שלמה

צורה שאינה שלמה היינו שחסר חלק מגונה הגוף כגון שחסר עין אחת, חצי חוטם ואזן אחת, או יד רגל.
[עיי שי"ך (סס"ק כה) ודרכ"ת (ס"ק מג)]. וחצי הגוף מצד הפנים אעי"פ שאינו עושה כל הגוף פנים ואחור אסור לכוי"ע.
[חכ"א (שם)].

צילום ופיתוח תמונת אדם

איסור עשיית צורת אדם היא בצורה בולטת דוקא.
[שו"ע (שם סעי ד)]. ויש מחמירים אף בצורה שוקעת.
[ט"ז (ס"ק יב)]. וראוי לחוש להחמיר.
[חכ"א (שם אות ח)]. ואם הצורה אינה בולטת ואינה שוקעת י"א שלכו"ע מותר.
[ט"ז (ס"ק יג) ופתי"ש (ג) דלא כהריטב"א (ע"ז מג.): דס"ל שדינה כבולטת]. והמנהג להקל בזה [לענין צורת אדם] ועי"כ מותר לצלם בני"א ולפתח התמונות.
[שאלת יעבי"ץ (ח"א סי' קט) ובא"ח (פרי' מסעי אות ט) דלא כהדברי מלכ"אל (ח"ג סי' ח)].

מדרפסת תלת מימד

אין להדפיס תמונת צורת אדם שלמה (עיי' לעיל) במדפסת שהתחדשה בזמננו הנקראת תלת מימד המדפיסה צורות בולטות.
[ויש בזה משום עשיית צורת אדם דאסור כע"פ אם היא שלמה. והארכנו בכל זה בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון של"ד].

על ידי עכו"ם

צורות הנ"ל אסורות בעשייה אף עייי עכו"ם.
[ב"ח (אות יג), שי"ך (ס"ק יז, כג וכט) וחכ"א (שם אותיות ו טו)]. ובדברי מלכ"אל (ח"ג סי' נח) במקום פסידא צירף דעת הסוברים דאמירה לכריז לא נאסרה רק בשבת.

לא תביא תועבה אל ביתך

לינה במקום שיש צורות של ע"ז

השוכר בית מעכו"ם, עליו להזהר שלא להניח שם דמות ע"ז של העכו"ם.
[רמ"א (יו"ד סי' קנא סעי ז) משום שיש לחוש שכירות קניא ונמצא ע"ז ברשות של ישראל ויש משום "לא תביא תועבה אל ביתך". ועיי בשי"ך (ז) שלא בדבריו יש לאסור בזה מן הדין. וכן נקט הגר"א שם ע"פ השי"ך. ואם העכו"ם לא מסכים להוציאה מהבית וצ"ע מחשי"ך שם] אסאם לא עושה קנין ע"פ דינים יש מקום להקל וכן אם אינו מקבל אחריות כמבואר במי"ב (סי' רסו ס"ק א), ומי"מ ע"מ להנצל מחשד הרואים, עליו להצניעה עייי כיסוי או עיי הנחתה בתיבה וכדו' כמבואר בפרישה (יו"ד סי' קמא אותיות כו ח). ועיי משי"כ בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ב].

צורות העומדות רק לנוי

אם הדמות עומדת רק לנוי אין איסור.
[רמ"א (סי' קמא סעי א). ואף לשי"ך (ס"ק ו) מותר אם הוא ודאי לנוי. וכן הוא באג"מ (יו"ד ח"א סי' סט), בתשו"ה (ח"יב סי' תיא וח"יה סי' רטב) ובמשנה הלכות (ח"יב סי' מג)].

במלון או צימרי

אם אינו שוכר את המקום אלא משלם עבור זכות שימוש המקום (כגון בבית חולים, אורח במלון וי"א שאף אורח צימרי וכדו') אין איסור ללון שם (ולענין חשד דינו כנ"ל באותיות הקודמות, ומי"מ בבית חולים וכדו' נראה שלא שייך חשד כי ידוע שכן נוהג המקום ועומדת שם בעל כרחו וסמא כן אין יקבש שלטנה על לחוש לאיבה).
[עיי בעבודת הגרשוני (סי' קפא) הביאו הפתי"ש (סי' קמא ו) שאין משום שכירות קניא משמשל עבור תשמישים. ולפני"ז לכוי"ע אף חשד דלא תביא וגוי כי אינו ביתו. וכן הדין למי שמאוספ' בבית חולים וכדו'. וי"ל עכן דינו של כל אורח במלון, בצימר וכדו' דכיון שאין לו אלא רק זכות שימוש אינו בכלל שכירות, וכן נקטו השבט הלוי (ח"י סי' קפ) והפתח"ש (שכירות פי"ד הגה א ומה) לענין מלון שהאחרים אינו משלמים עבור שכירות אלא עבור זכות השתמשות. וכן נקט הגריי"ק זצ"ל (ארחות רבנ ח"ג עמי' קפא אות כג) לענין המתארח בצימר].

להשכיר בית לעכו"ם

מותר להשכיר בית אוצר לעכו"ם. ונהגו להקל להשכיר להם אף בית דירה אפילו באר"י.
[עיי רמ"א (יו"ד סי' קנא סעי ז) ושו"ך (ס"ק יז) דלא כסתומת השו"ע שם שברי שהממיר לענין בית דירה. ועיי בצ"א (חכ"י סי' עד) שהביא בשם ספר ארץ חיים (סתהון יו"ד סי' קנא) שהיתר זה הוא אף לבני ספרד. וכל זה לענין איסורים, אבל לענין הלכות שכנים הדבר תלוי במקום ובזמן. והארכנו בזה בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון שי"ב].

שילוח הקן

הובה לשלוח האם לפוגע בקן

הפוגע בקן צפור, אף אם אין לו צורך בביצים, יקיים מצות שילוח הקן.
[עיי בחו"י (סי' סז), ברכ"י (יו"ד סי' רצב אות ח וקו"א אות ב) ובחתי"ס (או"ח סי' ק) שנח' בזה. ולמעשה מנהג העולם דלא כהחתי"ס, שלחל בכל אופן. ועיי בזה בשמעתא עמיקתא גליונות קכ"א וקפ"ג].

קן שקנה ברשות פרטי

אם הקן ברשות נמצא ברשות פרטית פטור ממצות שילוח הקן.
[שו"ע (יו"ד סי' רצב סעי ב). וכתב הברכ"י (אות ד) דבכה"ג פקע חיוב שלוח בין מבעל החצר בין מאיש אחר דעלמא]. וי"א דאף אם יפקיר אחי"כ הבית פטור מלשלח, שכבר נקרא עליהם שם מזומן.
[ברכ"י (אות ג)]. אולם י"א דאחר ההפקר פקע שם מזומן מהם. וכן עיקר.
[בעל האג"מ ובעל הקהלות יעקב (שלח עמי' עא) והורח"ק שליט"א (שם בתשובות אותיות מט וס)].

מגלה דעתו שאין רצונו לזכות בקן

אם מגלה דעתו מלכתחלה שאינו רוצה לקנות הקן, לדעת הרבה פוסקים אפשר לקיים בו מצות שילוח הקן ואי"צ להפקיר המקום.
[הגרשי"א זצ"ל (אבני ישיפה ח"ג סי' צח ע"ג א), והגר"י פשר זצ"ל (אבן ישראל ח"ח סי' סז). והוסקי הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל (שם תשובת הגר"פיש אות ד) דאם מכון במחשבתו דאין ברצונו לזכות סגי]. וי"א דבזמנינו סתם דעתם של אנשים שלא לזכות בקן כיון דלא ניחא להו ולא באנו לא בביצים.
[הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל (שלח תשלח תשובת הגר"פיש אות ה) והגר"ח"ק שליט"א (שלח תשלח עמי' סז). ועיי בזה בשמעתא עמיקא גליון קפ"א].

טומאת כהנים

נסיעה במכונית על כבישים שיש קברים

אין לכהן לנסוע על כבישים שידוע שיש תחתם קברי ישראל.
[הגרשו"א זצ"ל (צ"א ח"י"ב סי' סב-ג)]. ובשעת הדחק ישאל שאלת חכם.
[עיי בצ"מ"א (ח"י"ב סי' סב-ט) ובהר צבי (יו"ד סי' רפ ד"יה והח)].

למוט במטוס המאהיל על בית קברות

יש במטוס משום אהל זרוק דלא שמיא אהל, ועל כן אסור לכהן ליסע בו בשעה שעובר על בית הקברות.
[החזו"א (אה"ע סי' קמד ס"ק ט) והגרשי"א זצ"ל (אשרי האישי יו"ד פ"ב"ב אות ח)]. ולעת עתה באר"י אין הטיסות עוברות מעל קברים.
[עיי בזה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ט]. ומי"מ מטוס המאהיל על בית קברות של עכו"ם (כגון בחו"ל), רשאי כהן לטוס בו.
[דעת הגרשי"א זצ"ל (שם אות כא). ועיי בזה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ט].
אשת כהן מעוברת בהליכה לקברי צדיקים
אשת כהן מעוברת רשאית להיכנס באהל המת.
[מי"ב (סי' שמג ס"ק ג)]. ואף היכן שידועת שעוברת זכר על ידי "יאולטרה-סונד", מותרת להכנס באהל המת, אאי"כ הולד מתוערר לצאת.
[שבט הלוי (ח"ו סי' קעה אות ב). ועיונין כה"ח (שם אות ד) שסיים דראוי לנהוג סלסול וליהר אף שמתרת ליכנס, דמיי"מ כיון דאם הוא זכר נטמא טוב שלא יטמא, ע"כ. ועיי בזה בשמעתא עמיקתא גליון קי"ב].

עניני אבן העזר

צניעות

איסור התכלות

המסתכל אפי"מ באצבע קטנה עי"מ להנות עובר בלאו דלא תתרוו אחרי עיניכם וגו'.
[ברכות (ב:) ומי"ב (שם ס"ק ז)]. ומי"מ ראיח בעלמא לפי תומו בלא הנאה שריא אם לא מצד המוסר. ואדם חשוב יש לו ליהזר בכל אופן. ובמקומות שדרכם להיות מכוסים אף ראיח בעלמא אסור.
[מי"ב (סי' עה סס"ק ז). ועיי בביאור הלכה (ססי' רכה) וצע"ק].

במקום שאין דרך אהרת

אם מוכרח ללכת דרך מקום שמצויות בו כאלו שאינן מתלבשות בצניעות, ובעי"כ יראה ראיח בעלמא, אם אינו מכוון לראות ולהנות אין איסור.
[תורה לשמה (שאלה שצד). והגר"י"ק זצ"ל בחוט שני (ח"ג עמי' רסד). וכי"ז אם ליכא משארי הרהור, וכי"כ בחוט שני (שם). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קי"ד].

קול אשה

אסור לשמוע קול זמר של כל העריות משום קול באשה ערוה.
[שו"ע (או"ח סי' עה סעי' ג ואה"ע סי' כא סעי' א). ומי"ב (שם ס"ק יז)]. ודעת ח"י"א (כלל ד אות ו) המובא במי"ב (סי' עה ס"ק יז) שאין זה אלא מדרבנן. ועיי בשד"ח (כלל ק אות מב)]. ומי"מ קול אמו, בתו או נכדתו מותר לשמוע.
[בעל השיש"כ (אשי ישראל פ"ח הגה צד) דלא גרע משאר קרובת דמותרות אצלו. ולענין קול אשתו נדה עיין בפתי"ש (סי' קצה סי' ש) שנשאר בנ"י. ובערה"ש (אות כג) ובבן איש חי (שנה ב פרי' צו סעי' כה) הכריעו לאיסור. ועיי בפרד"ס (שם מקו"ז סס"ק ח), באג"מ (יו"ד ח"י"ב סי' עה) ובמשמרת הטהרה (פי"ח אות צא הגה 204) בשם הגרשי"א זצ"ל].

רמקול/טייפ

אפילו קול השמעה עי"י רמקול או טייפ אסור.
[שבט הלוי (ח"יה סי' קצו וח"ג סי' קפא), חלקת יעקב (או"ח סי' לו ח"א סי' סג), חוט שני (ח"ג עמי' רנא) ואז נדברו (ח"ו סי' סט אות ח). ודעת הגרשו"א זצ"ל (שם פי"כ אות יב ובהגה) דשמיעת קול מתוך הקלטה אין משום ערוה. אלא דאם היא שרה עכשיו, אף שהשמיעה היא עי"י מכשירים שמלולים, חשיב כערוה. ועיי באשרי האישי (פ"ט"ז אות ט) בשם הגרשי"א זצ"ל]. ואף כשאינו מכירה.
[שבט הלוי (ח"ג סי' קפא). ובאור לציון (ח"יב פי"ו אות יג) מיקל בזה].

אנוס על השמיעה

הנמצא בביתו וכדו' ושומע קול אשה ואין בידו לבקש שלא תשי"ר, אם אינו מכוון להנות (ואין הדבר מביא לידי הרהור) אינו מחויב להתרחק. ומי"מ בעי"נ יחמירי עי"ע במקום שאפשר להבדל ובפרט במקום שאין טרחא.
[תורה לשמה (שאלה שצד). ומה דמשמע מהמי"ב (סי' עה סס"ק יז) ה"פ זה היינו כי רצה להתיר אף אמירת דברים שבקדושה]. ובאין ברירה יכול אף לקרות קרי"ש, להתפלל וללמוד. ועי"ז נא' עת לעשות לך' הפרו תורתך.
[ח"י"א (כלל ד אות ו) ומי"ב (ס"ק יז)].

בעבירתיה טריד באיסור התכלות (הוף שיש בו מציל)

העוסק בדבר שיש בו חשש איסור הרהור, אם טרוד בעבודתו (כגון רופא לצורך רפואה) אין איסור. ומי"מ כשאפשר להימנע מכך בפרט כשיש פקפוק בהיתר זה, יש למנוע הדבר (אלא אם כן יש חשש סכנה), ועל כן במקום רחצה וכדו', תשמש אישה בתפקיד מצילה, ואם יש מקל תלכנה לבושות חלוק.
[עיי באג"מ (אה"ע ח"ד רסי' סב) ואז נדברו (ח"י"ב סי' מד וח"י"ג סי' סא אות ג). ומי"מ פשיטא דאם יש צורך בהצלה חובה להציל אף במקום שיש משום איסור הרהור, כמבואר בסוטה (כא :) דאמרו היכי דמי חסיד שוטה כנון דקא טבעה איתתא בנהרא ואומר לאו אורח ארעא לאיסתכלי בה ואצולה. ועיי במתח רחבה (סוטה שם) דכתי' דמיירי דיש אחרים להצילה דאליה אינו רק חסיד שוטה אלא שופך דמים, וכן בגינת ורדים (אה"ע סי' ה) דמי שלא מציל משום הרהור הוי כאילו הורגה. ובשו"ת פני"ז (אה"ע ח"י"ב סי' מד) כתי' דחייב להציל אפי' עלול להיכשל באיסור הו"ל והארכנו בשמעתא עמיקתא גליון שי"ג].

חליכה אחרי אישה

אסור ללכת אחרי אשה בדרך, ואם פגע אשה בשוק רץ ומסלקה לצדדיו או לאחריו.
[שו"ע (אה"ע סי' כא סעי' א). ועיי בברכות (סא). דאיתא שאין ללכת אף אחרי אשתו. ועיי באוצר הפוסקים (שם ס"ק יג אות ד) שם ענינים מלפטפץ עי"פ רשי"י דהיינו משום חשדא ובמי"ש בברכות (גמ.) ואז נדברו (ח"י"ב סי' מד וח"י"ג סי' עה) שיש מקום להציל (משכך ישראל עמי' נא בהגה) שהרדב"ז קאי באשתו נדה, אבל בטהורה אין הדבר אלא גנאן].

האיסור בזמננו

איסור זה קיים גם היום אעי"פ שיש הרבה נשים ברחובות.
[הגרשי"א זצ"ל (אשרי האישי פ"ט"ז אות יט). וכן נקט המשנה הלכות (ח"יה סי' רכז). ודעת הגרשי"א זצ"ל דהיכן דאי"א עדיף שילך אחרי אשתו ולא אחרי אשה אחרת, וכן מבואר במהרשי"א (תענית כג: ד"ה מי"ט) ובעיון יעקב (חידושין תענית כג: ד"ה משום)]. ואע"פ שאם יעקוף אשה אחת יפגע באחרת, מי"מ יש להקפיד בזה.
[הגר"י"ק זצ"ל (ח"ג ענינים שונים עמי' רסח) משום שהציר תקיף טפי אם הולך אחרי אותה אשה זמן ממושך, ע"כ. וכי"כ במשנה הלכות (שם סי' רכז ד"ה והנה) דאין היתר בזה אף בזמנינו]. ומי"מ במקום מצוה או שצריך לעשות כן מצד הנימוס יש להקל בזמננו.
[מנח"ש (ח"א סי' צא אות כג) עי"פ הלקט יושר (יו"ד עמי' 37 אות שעו), עי"יש טעמו. וכבר מבואר במהרשי"א (תענית כג: ד"ה מי"ט) דהיכן דאיכא משום דרך ארץ לא חיי' לאיסור להליכה אחרי אשה, ושם איירי אף בזמן השי"ס. ועיי עוד בה צצ"א (ח"י"ס סי' ג אות א). ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון ק"ח].

ישיבה או עמידה אחרי אשה

מעיקר הדין אין איסור בישיבה אחרי אישה.
[כן יוצא לפי טעמו של הרדב"ז הנ"ל. ואף החולקים י"ל שיודו לזה, שכן משמע מחשי"ס ברכות (שם). וכן דעת הגרשי"א זצ"ל (הערות קידושין פא. ד"ה דל, ואשרי האישי פ"ט"ז אות יט), וכי"כ האג"מ (אע"יה ח"י"ב סי' ד"ה וכן ליכא) והשלמת חיים (אה"ע סי' יב). ויש מחמירים בזה.
[בחוט שני (ח"ג עמי' רסט) כתי' בשם החזו"א דאסור לשבת אחרי אישה וחמיר לשבת בספסל לידה. ובשבט הלוי (ח"ד סי' קל ד"ה אינ"ג) כתב ששלשבת בצידה אסור. ועיי עוד באז נדברו (ח"ו סי' סט אות ו)].

עוד מדינים אלו

עיי בכל זה בשמעתא עמיקתא גליון שלי"ה.

שכיבה אפרקדן

אסור לאדם לישן על ערפו ופניו למעלה (ש"ע אה"ע סי' כג סעי' א), והדין כן אף אם פניו למטה. [ש"ע אה"ע סי' רס"ג וביאור הגר"א אה"ע סי' ט]. וכן פסק המ"ב (סי' רלט ס"ק א). ואם נוטה קצת לצד אין אסור. [ש"ע אה"ע סי' ט].

אינו ישן

אסור זה הוא דוקא בישן. [כן מבואר ברש"י נדה יד. ד"ה אפרקדן]. וכן משמע מהמאירי (ברכות יג. ד"ה אפרקדן). וכן משמע מהש"ע (סי' ט). ויש מי שמחמיר בזה. [הזו"א (שיח השדה ח"ג ברכות יג.): דחיי שמא ישן. וכן דעת המשנה הלכות (ח"ט סי' צו), ע"ש טעמא]. והעיקר כדעת הראשונה. [שלמת חיים (או"ח סי' רכא). וכן מצד הגר"ש זצ"ל (שו"ת א"ח סי' י"ד סי' לב)].

לעזר הישן אפרקדן

יש שאומר שיש לעזר את מי ישן אפרקדן שלא יבוא לידי עברה. [שלמת חיים (או"ח סי' רכא). וי"א שאין צריך לעזרו. וכן עיקר. [משנה הלכות (ח"ט סי' שס ד"ה ולעצם), ע"ש טעמא].

קטנים

ראוי לחנך הקטנים מעל גיל תשע שלא ישנו אפרקדן, ומי"מ מהדין אין חיוב דבר. [משנה הלכות (ח"ו סי' רלא). וע"י בשלמת חיים (או"ח סי' רכד) שאפי' פחות מגיל טו אין ראוי להרגילו לישן אפרקדן].

איסור יחוד

נסיעה במכונית בלילה

הנוסע עם אישה כגון במונית וכדו' מחוץ לעיר, צריך שיהיה ג' אנשים על מנת למנוע איסור יחוד, ולכתחילה בענין שיהיו כולם כשרים, ובדיעבד מספיק כשב' מהם כשרים. [מ"מ אה"ע סי' כ"א סעי' ה]. ובשעת הדחק אם לא באים לשמור על האשה מספיק ב' אנשים. [אג"מ (ח"ו סי' סה אות ג). וכן נראה דעת הנדחי ישראל (פ"ד אות ה). וע"י בדבר הלכה (סי' ט אות יג)]. וכל זה בכבישים שלא עוברות מכוניות באופן תמידי וכדו', והיינו בערך כל עשר דקות, אבל בלאו הכי אין משום איסור יחוד. [לש עיקר (המכ"ס סי' ד"ה היתעשט) הגר"ש זצ"ל. וע"י עוד בדבר הלכה (שם אות טו בהגה ד"ה והא) ובשמעתא עמיקתא גליון קצ"א]. וע"י עוד בשמעתא עמיקתא גליון ש"ה.

עניני הושן משפט

שמירת הגוף והנפש

מקומות שאסור לטייל בהם משום סכנה

כל דבר שהעולם נוהגים לעשות כן ולא לחוש משום סכנה, מותר לאדם לעשות כן דשומר פתאים ה', ומה שקצרה יד האדם לדעת ולזהר ממנו הקב"ה שומר עליו. אולם דבר שהעולם חושש בו משום סכנה הרי הוא בדרך סכנה. [ע"י בש"ש (פ"ב הגה ב) בשם הגר"ש זצ"ל]. וע"י טיול שדרך העולם לחוש בו משום סכנה אסור. [ע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון ק"י].

נסיעה במקום סכנה להתפלל בקברי צדיקים

אסור ללכת למקום סכנה אפילו כשמטרתו להתפלל על קברי צדיקים וכדומה. [דאסור להסתכן אף לצורך מצוה כמבואר במ"מ (סי' קד ס"ק א) ועוד פוסקים. ע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון פ"ח].

משחק פיינטבול וכדו'

כל המכה אדם כשר משיאל בן קטן בין גדול בין איש בין אשה דרך נציון (או בזיון) הרי זה עובר בלא תעשה, שג"ל לא יוסיף להכותו. [רמב"ם (פ"ה ח"ה) וש"ע (ח"ו סי' טכ)]. ואפילו אם חברו נותן לו רשות להכותו אסור. [גר"ז (נזיקין אות ד), אג"מ (או"ח ח"ג סי' עח). והזו"א (ח"ו סי' טו ר"ק ה)]. ומי"מ אם נתן לחברו רשות לחבל בו חבלה קטנה, שהיא בלא צער ובלא בושת דרך שחוק בעלמא אין אסור. [אג"מ (שם)]. וע"י מותר להשתתף במשחק פיינטבול ודומיו אפי"ם שאם פוגע בחברו הדבר מכאוב, והכל לפי הענין. [וע"י בשמעתא עמיקתא גליון ר"כד].

השבת

מצא אבידה שיש בה סימן

חפץ שיש בו סימן בגופו או במקומו, שהיה המוצא מטפל בו אם היה שלו, חייב להשיבו לבעליו. [ש"ע (ח"ו סי' רנט סעי' ב). וע"י בש"ע סי' רס"ז (סעי' א) ע"פ איהו סימנים מחזירים. ועיי"ש סי' רס"ה (סעי' א) דאנו חייב להשיבו ממנו לקיים מצוה זו, וכתב בגר"ז (אבידה אות ה) דאף במניעת רווח הדין כן].

אבידה שאינה ישן ערך (מוציא, בקבוצ תינוק וכדו')

בדברים שאין ערכם חשוב, ואין בעליהם מחשיבים אותם כשווה פרוטה לטרוח אחריהם, אין חייב להכריז עליהם. ועל כן עט פשוט שאין בו סימן וכדומה, אין צריך להכריז עליו כיון שאנשים מחשיבים אותו כפחות משוה פרוטה. [הגר"ש זצ"ל (הש"א סי' פ"ב בהגה וקונטרס השבת אבידה ע"מ לא)]. וכמו כן באופן שהחפץ אינו יקר ערך, יותר טוב להשאירו במקום שמצאו דיתכן שהבעלים יבואו לחפשו, מאשר לטוול ולהכריז ולא יוחזר לבעלים. והכל לפי הענין. [הגר"ש זצ"ל (הש"א סי' פ"ב בהגה). וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ב].

אבידה שאין בה סימן

המוצא מציאה במקום שאינו משתמר כלל (כגון ברחוב) באופן שאין בה סימן י"א שפטור מלהביאה, ואף אם הגביה אינו חייב להחזירה. [ב"י (ח"ו סי' רס), ש"ע (סי' רס סעי' ט) וש"ע (שם) אבל י"א דחייב להשיבו חייב להחזירה (אם הוא דבר שאין דרכם של אנשים לדעת מיד שנאבד להם), דחייב שיבואו עדים שיכולו להעיד שזה החפץ נאבד מבעליו. וכיון שאין בה סימן יעמוד ברשותו עד שיבא אליה. [הרמ"א (שם)]. ויש להחמיר בזה. ומי"מ יכול לכתוב בפנקס ערך האבידה, ושוב רשאי להשתמש בה. [ע"י באג"מ (ח"ו סי' ס"ג מה, ואו"ח ח"ה סי' ט). אלא דכ"ז אם הוא דבר דמסתבר שאין הבעלים מקפידים דוקא על חפץ זה, עיי"ש בסמ"ע (סי' ל)].

אבידת עכו"ם

אבידת עכו"ם מותרת, שנאמר "לכל אבדת אחיך", לאחיך אתה מחזיר ואי אתה מחזיר לכענני. אלא דבמקום שיש חילול השם אפילו אבידתו אסורה. [ש"ע (סי' רסו סעי' א)]. ובמקום שיש חילול ה', פירושו שמצאו במקום שרוב ישראל, והגוי לא יסבור שנפלה ממנו, אלא ישראלים המצויים שם גנבוה ממנו חייב להחזיר. [ב"י (שם) והביאו הסמ"ע (סי' א)].

אבידת מומר

מחללי שבת בפרהסיא המצויין בזמננו, לענין מצוות השבת אבידה דינם כתינוקות שנישבו (ולא כמומרים), וחייבין להחזיר להם אבידתם. [בעל האג"מ (תשובה ס"ב) הספר הש"א ע"מ קעה אות כב]. הגר"ש זצ"ל והגר"ק זצ"ל (שם פ"ב סעי' ח). וע"י בזה בש"ע (ח"ו סי' רנט סעי' א)].

במקום שרובם עכו"ם

ערך שרוב עכו"ם מצויים שם, או אפי' רובה ישראל ומצאה במקום שרוב העוברים שם עכו"ם, פטור מלהשיב (אפי' נתן בה ישראל סימן אינו חייב להחזיר, אם היא מדברים שיש לתלות שידע מיד בפנילתם ועל כן התייאש ממנה. ומי"מ טוב וישר לעשות לפנים משורת הדין להחזירה לישראל שנתן בה סימן). [ש"ע (סעי' ה). ועיי"ש אם הוא עני ובעל האבידה עשיר, אי"ז לעשות לפה"ד. וע"י בסמ"ע (סי' רנט ס"ק ו) וטו) שכל שרובן עכו"ם תלין שפנל מגוי, ואף במקום שאין תלה שהבעלים התייאשו הרי הוא שלו. וכן פסקו הדברי משפט (שם) והמהר"ש (ח"ג סי' קט) דלא כט"ו (שם)].

במקום שרובם השודים על מצות השבת אבידה

אם מצא ברחובות שרוב העוברים שבים הינם אינן שות"מ, ועל כן אין מדקדקים לקיים מצוה זו, יש להחשיב אותו במקום כמוצא אבידה במקום דרובם עכו"ם דפטור מלהשיב כנ"ל, כי ודאי הבעלים מתייאשים. [הגר"ק זצ"ל והגר"ח"ק שליט"א (השבת אבידה הלכות פ"ב הגה יז)].

פריקה וטעינה

לעזור לחברו להשיא משא

חובה מהית' לעזור לחברו לפרוק משא שעל גופו וכמו כן להצילו מצער הבא עליו. ועל כן הרואה חברו הטעון משא כבד, חייב לעזור. [רמב"ם (עשה רג ולית ער), שו"ת הרשב"א (סי' רב), רנו (רנו) והינדן (מורה נבוכים - תקאמ)]. וי"א שחובב זה הוא מדרבנן. [וע"י בתוס' רבינו פרץ (נד ב): דס"ל שאין מהית' חיוב פריקה באדם אלא מדרבנן. וכן דעת השו"ת בשו"ת הרשב"א (שם)]. והעיקר כדעת הראשונה. [כ"י כן דעת רוב הראשונים. וכן הוא בט"ז (ח"ו סי' רעב על סעי' ה). וכן פסק הרב"י (וי"ד סי' שעב אות ב). וש"מ שכן פסקו המשנה הלכות (ח"י סי' תלא) והבצל החכמה (ח"ד סי' קכח)].

לעזור למי שנעמד בכביש (מהמת פנצ'ר וכדו')

אם רואה חברו שנעמד בכביש שמחמת שהתקלקלה מכוניתו או התפצ'ר אחד מהגלגלים, אם אין בין חברו לתקנה או שהדבר כרוך שטרחה גדולה מאוד, חובה לעזור ע"מ להצילו מצערו שלא יצטרך להשהות במקום. [ע"י במר"ם (סוף הל' רוצח) בב"י (סי' רעב), בסמ"ע (סי' יד), בט"ז (שם) ובערה"ש (אותיות ח יג)]. וכן נקט בפאת שדך (ח"א סי' קסד). וע"י בש"ע (שם סי' ז) ובפרי יצחק (ח"ב סי' טו) שבמקום שהבעלים יכולים לבדס לית לן בה. ואם יש טרחה מרובה י"ל דדמי לחולה וזקן שמבואר שם שחייבים לעזרו. והכל לפי הענין].

עצירה לאנשים (טרמפ)

כמו כן אם מוצא חברו בכביש ואין בידו להגיע למחוזו חפצו כגון בשעות מאוחרות שאין כלי תחבורה מצויים וכדו', יש לעזורו אם הדבר בידו (ואין חשש סכנה בדבר) ולקחתו למקום ישוב. [כמבואר במקורות לעיל. וכשבידו לנסוע בכלי תחבורה וכדו' אפי"ם שאין חיוב משום עצמ"ה בדי"כ יש משום מצות גמ"ח. ונראה שאם מקום חפצו רחוק מקום שהוא נוסע עד שהדבר גורם לצער ודאי אינו מחויב דמאי אולמי דצער דזדיה מצער דחברו. וע"י בכל זה באורך בשמעתא עמיקתא גליון ש"ה)]. ואם הדבר גורם הפסד ממוני או מניעת רווח, ע"י להלן.

להמתין לחברו שהתעכב בדרך

אנשים ההולכים יחד בדרך כל א' עם רכבו וכדו', כיון שנתחברו לילך ביחד ואירע תקלה לאחד מהם ואינו יכול לילך כ"כ במהירות, אין חבריו רשאים ליפרד ולהניח זה עם רכבו לבד בדרך, אם לא באופן שאינו יכול להמשיך כלל שאזי א"צ להתעכב בשבילו יותר מדאי. [ש"ע (שם סי' יב) וסמ"ע (סי' ט)]. וכשמתעכבים בשבילו צריכים לסייעו לתקן התקלה כמבואר לעיל. [וערה"ש (אות יג)]. ואם הדבר גורם הפסד ממוני או מניעת רווח, ע"י בסמוך.

קבלת שכר

אפי"ם שחייב לעזור לחברו ע"מ להצילו מצער השהיה, מ"מ רשאי לדרוש שכר. [ע"י בב"מ (בב): שצער ישרא שלא הצטרך לשהות שם, בכלל טעינה (ושם מדובר אף כשעזרו לו לפרוק משא מבהמה), וטעינה הרי היא אף בשכר כמבואר בש"ע (שם סי' א). אלא שבראשנים הני"ל משמע שהיך שפורק עמו עכ"פ צער שעליו לבלל בפריקה וקצ"ל. ואם הלה לא מוכן לשלם פטור. [גר"ז (עצמ"ה אות ג)]. ובמקום צער הגוף ממש י"ל שחייב להצילו אף בחינם אפי"ם אין חשש פקו"ט. [כן משמע מהש"ע (וי"ד סי' שלו סעי' ג). וכן מוכח מהמהר"צ"ח (ב"ק פ"א:). וע"י בלשון הרמב"ם (פ"ח"מ נדרים פ"ד), ואכ"מ"ל].

הוצאת ממוני

אע"פ שחייב להצילו לחברו ע"מ להצילו מצער השהיה, מ"מ רשאי לדרוש שכר. [ע"י בב"מ (בב): שצער ישרא שלא הצטרך לשהות שם, בכלל טעינה (ושם מדובר אף כשעזרו לו לפרוק משא מבהמה), וטעינה הרי היא אף בשכר כמבואר בש"ע (שם סי' א). אלא שבראשנים הני"ל משמע שהיך שפורק עמו עכ"פ צער שעליו לבלל בפריקה וקצ"ל. ואם הלה לא מוכן לשלם פטור. [גר"ז (עצמ"ה אות ג)]. ובמקום צער הגוף ממש י"ל שחייב להצילו אף בחינם אפי"ם אין חשש פקו"ט. [כן משמע מהש"ע (וי"ד סי' שלו סעי' ג). וכן מוכח מהמהר"צ"ח (ב"ק פ"א:). וע"י בלשון הרמב"ם (פ"ח"מ נדרים פ"ד), ואכ"מ"ל].

אינו לפי כבודו

אדם מכובד כגון מחמת עשרו, או ת"ח שאין דרכו לשאת משא וכדו' (אף בשלח), פטור מלעזור לחברו להשיא משאו. [ש"ע (שם סי' רס"ז) ור"מ (אות לו)]. ומי"מ אם רוצה לעשות לפנים משורת הדין עושה. וי"א שאף אם הוא ת"ח עושה. וכן עיקר לבני ספרד. [ש"ע (שם)]. וי"א שאם הוא ת"ח אסור לו להחמיר ע"ע מפני כבוד התורה, ואם רוצה לעשות לפנים מן השורה ישלם מכספו לאחרים שיעשו בשבילו. וכן עיקר לבני אשכנז. [מ"מ (שם סי' רסו סעי' א)].

תפיסת תור ומקום עבור חברו

תפיסת תור וכדו' עבור חברו

אסור לתפוס תור (ע"י קבלת מספר וכדו'), מנה שבחדר אוכל (כגון בישיבה וכדו') וכיוצא בזה עבור חברו, כי זה בכלל תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים. [ש"ע (ח"ו סי' קה)]. ואף אם תפס לא זכה בו חברו, אלא שבדיעבד אם מסר לו, זכה. [קול אליהו (ח"ו סי' ט) הביאו בדברי גאונים (כ"ל ק"ב סי' י)].

תפיסה במקום מניעת רווח

במקום שבתפיסה אין אלא משום מניעת רווח בלבד, כגון בתפיסת תור, או במקום שיש מנה מיותרת בחדר אוכל וזוכה בה עבור חברו יש מקילין. [רמב"ם (ב"מ י. ד"ה ואם) הובא בערה"ש (סי' רסט אות א), ועיי"ש שהביא שתו"ס חולקים. וע"י הרע"א (מד' ק' סי' קלג) הביאו הפת"ש (סי' קה ס"ק א)]. ועל כן בדיעבד אם תפס אין בדינו להוציא ממנו. [דהרי מדי מח' לא יצאנו כנ"ל].

מינה את חברו שליח

יש מי שאומר שאם מינה את חברו שליח מותר לתפוס ומועילה תפיסתו, ולהלכה אף באופן זה אסור והתפיסה לא מועילה. [ש"ע (סי' קה סעי' א) כתוס' דלא כרש"י דס"ל דמהני שליחות. ודעת המהר"א ששון (תורת אמת סי' סז) דמ"מ יוכל המוחזק לומר קים לרש"י דבעשהו שליח מהני. והביאו הש"ך (סי' א)]. וי"א שמ"מ אם שילם עבור השליחות מותר, [ש"ך (שם) ושער משפט (סי' קפב ס"ק א), אולם התומים (סי' א) ואורים (סי' א) והתניבות (שם ס"ק ב) נקטו דאין חילוק ולעולם לא זכת]. ומי"מ אם כבר תפס עבור חברו אפילו עדיין לא מסר אין בדינו להוציא ממנו. [שממח' לא יצאנו כנ"ל].

מנה דובי לנפשי

אם גם לתופס יש זכות לקחת לעצמו יכול לתפוס עבור חברו ויקח קודם עבורו ואחר כך לעצמו. [ש"ע (סעי' ג). וע"י בסמ"ע (סי' ג), בנתיבות (ביאורים סי' א וחי' ס"ק ד) ובערה"ש (אות ג) שכת' שמ"מ אם היה השליח עכו"ם לא זכה בעד משלחו אפי' אם הלה חייב גם לו דאין לו שליחות, ע"כ].

תפיסת מקום הניה או בתחבורה ציבורית

אסור לתפוס מקום חברו בתחבורה ציבורית כי הדבר חב לאחרים, ונראה שלא מועיל תפיסת מקום עבור חברו אף כשתופס יש זכות לעצמו, כי זכות השיבה הוא דוקא כשיושב בפועל. וכן הדין לענין תפיסת חניה וכדו'. [ע"י בכל זה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ש"ו].

פקיד

אם פקיד המונה על הדבר נתן תור וכדו' גם עבור חברו בידעה שהוא עדיין לא הגיע אין איסור (אם יש לו סמכות לכך). [ע"י בש"ע (סעי' א) ובקצות (סי' ג). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון ש"ו].

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': 6761* יש להקיש 3-3-1 שלוחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

לרפ"ש של חוה הנצ'ה בת מיננה בתוך שאר חולי ישראל - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

להצטרפות לרשימת התפוצה בדוא"ל יש לשלוח בקשה לכתובת: amikta571@gmail.com